עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פי"ג מהלכות מעשה"ק הלכה י:
לד ב מיי' שם הלכה ד:
לה ג מיי' שם הלכה י:
ד [מיי' פ"ג מהלכות ברכות הל"ם טוש"ע א"ח סימן קסח סעיף י]:
לו ה מיי' פ"ו מהלכות תמידין ומוספין הלכה יח:
לז ו מיי' פ"ו מהלכות מצה הלכה ו:
לח ז ח מיי' פ"ג מהל' ברכות הלכה ח ועיין כ"מ טוש"ע א"ח סימן קסח סעיף י:

אמר רבה איזהו דבר שצריך שני מיעוטין הוי אומר זו מנחת מאפה: **מתני'** מנחת ישראל [א]קופל אחד לשנים ושנים לארבעה ומבדיל מנחת כהנים קופל אחד לשנים ושנים לארבעה ואינו מבדיל מנחת [ב]כהן משיח לא היה מקפלה רבי שמעון אומר מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן פתיתה מפני שאין בהן קמיצה וכל שאין בהן קמיצה אין בהן פתיתה [ג]וכולן פותתן כזיתים: **גמ'** תנו רבנן פתות יכול לשנים תלמוד לומר פתים אי פתים יכול יעשנה פירורין תלמוד לומר אותה אותה לפתיתים (א) ולא פתיתה לפתיתים הא כיצד מנחת ישראל קופל אחד לשנים ושנים לארבעה ומבדיל מנחת (א)[כהנים] וכהן(ב) משיח היה מקפלה וכו' והא אנן תנן לא היה מקפלה אמר רבה אינו מקפלה לארבעה אבל מקפלה לשנים: רבי שמעון אומר מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן פתיתה: אמר רב יוסף האי [ד]חביצא (ג) דאית בה פירורין כזית מברכינן עליה המוציא לחם מן הארץ אי לית בה פירורין כזית מברכינן עליה בורא מיני מזונות אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא [ה]היה עומד ומקריב מנחות בירושלים [ו]אומר (ג) ברוך שהחיינו וקיימנו נטלן לאכלן אומר המוציא לחם מן הארץ ותנן וכולן פתיתי' (ד) בכזית אמר ליה אביי ולתנא דבי רבי ישמעאל דאמר מפרכן עד שמחזירן לסלתן הכי נמי דלא מברך המוציא וכי תימא הכי נמי והתניא ליקט מכולן (ה) כזית ואכלו אם חמץ הוא ענוש כרת אם מצה [ז]הוא אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח הכא במאי עסקינן בשעירסן אי הכי היינו דקתני עלה והוא שאכלן בכדי אכילת פרס ואי בשעירסן שאכלו מיבעי ליה אלא הכא במאי עסקינן בבא מלחם גדול מאי הוי עלה רב ששת אמר [ח]אפי' פירורין שאין בהן כזית אמר רבא [ט]והוא דאיכא תוריתא דנהמא עלייהו:

מתני'

הוי אומר [ו] **מנחת מאפה.** שיש בה שני מינין חלות ורקיקין לפיכך צריכה ב' מיעוטין הלכך קממעט מהנך תרי מיעוטי: **מתני' קופל.** כמו כופל חלה אחת לשתים ושתים לארבע: **מבדיל.** מפרכה היינו פתיתה: **מנחת כהנים קופל.** כדי לקיים מצות פתיתה: **ואין מבדיל.** וכולה כליל: **מנחת כהן משיח.** היינו חביתין: **לא היה מקפלה.** כשאר מנחת כהנים לפי שהיא חובתו ואין נקמצת [ו] כלל וכליל היא: **רבי שמעון אומר מנחת נדבה של כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן פתיתה.** כלומר שלא היה מקפלן וכו' ופליג את"ק דסבר מנחת כהנים קופל: **וכולן.** שצריכין פתיתה מקפלן שנים לד' וד' לח' וח' לט"ז עד שיהו פתיתין כזיתים. ע"א וכולן פתיתין כזיתים שיכול לפותתן עד שיהו הפתיתין כזיתים אבל פתות מכזיתים אין יכול לפותתן כ"ש. ואיכא דאמרי וכולן פתיתין כזיתים שהיה עושה מן העשרון י' חלות ומכל חלה וחלה ארבעה פתיתין ולא היה בכל פת [ט] אלא כזית. ולא מ"ה: **גמ' ת"ל פתים.** דמצי למכתב תעשינה פתות וכתיב פתים דמשמע [י] לשני פתים יותר: **תלמוד לומר אותה** [י] **לפתיתים.** שיעשה אותה לפתיתים דהיינו אחד לשנים וכו' לד' ולא יותר: [ו] **ומבדיל.** והדר קומץ לה ולא (א) יותר מפתיתה לפיתים לפירורין: **ואינו מבדיל.** דכיון דאין צריכה קמיצה אין צריכה הבדלה: **אבל מקפלה לשנים.** דכיון דאין אלא חצי עשרון אין מקפל אלא לשנים: **הא חבילא.** (ט) ([ח] של רקיקין): **היה עומד ומקריב מנחות בירושלים.** כגון שלא הקריב כהן זה עדיין מנחה מימיו או שהקריב מנחה חדשה כגון מנחת העומר אומר כהן שהחיינו: **נטלן.** הכהן לאוכלן: **מברך.** הכהן המוציא ותנן וכולן כל המנחות אפילו מנחת העומר פתיתין כזיתים ולהכי מברך הכהן המוציא ואי לא הוו כזיתים אינו מברך: **ליקט מכולן.** [כ] פירורין כזית: **ואכלן אם חמץ כו'.** ומדיוצא בהן ידי חובתו דחשיב ליה לחם נמי מברך עליו המוציא: **הכא במאי עסקינן.** דקתני ליקט מכולן: **בשעירסן.** שקיבץ הפירורין ביחד [י] וגוללן בידו וחברן והוי כזית: **אי הכי היינו דקתני עלה והוא שאכלן.** לאותן פרורין: **כשיעור אכילת פרס.** שלא שהה בין פירור לפירור יותר מכדי אכילת פרס דהתם הויא אכילה ויוצא בה ידי חובתו: **ואי בשעירסן.** [יא] שנבללן דהוו תתיכה אחת: **שאכלו מיבעי ליה.** דכיון דתני שאכלן משמע [יב] דרוב פירורין הם ולא תתיכה אחת שלא פירדה: **אמר ליה.** רב יוסף אלא לעולם [יג] שלא עירסו ואפילו הכי לא תפרוך: **הכא במאי עסקינן.** דיוצא בפירורין כגון שבאו מלחם גדול שעדיין הוא כעין הככר שבאו ממנו והוי חשוב ובר ברכה [יד] הלכך פירורין נמי שלקטן [טו] חשובין ניהו ומברך עליהן אבל המנחות שפירכן ולא נשתייר מהן דבר חשוב אימא לך דבעינן כזית. והאי חבילא נמי דקאמר אי אית בה כזית וכו' אף על פי שבא מלחם גדול אי לא הוי הלחם כעין כעין כזית לענין (כ) המוציא: **אפילו פירורין שאין בהן כזית.** מברך עליהן המוציא: **תוריתא דנהמא.** שיהא בהן מראה לחם ולא שיהו שרוי כל כך שאין נראה אם הם לחם או לאו:

איזהו דבר שצריך שני מיעוטין כו'. תימה דלעיל בסוף כל המנחות באות מצה (דף ס:) גבי הגשה דכתיבי מיעוטי טובא [יח] ממעטינא מקמא שתי הלחם ולחם הפנים דאין מהן לאשים וממיעוט שני מנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה וממיעוט שלישי מנחת כהנים ומנחת כהן משיח שאין מהן לכהנים והשתא הכא גבי יציקה דאיכא תרי מיעוטי נהי דלא צריך למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים שאפילו שמן אינה טעונה כדממעיט להו בפרק כל המנחות (גם זה שם) מכל מקום נוקי קמא למעוטי מנחת נסכים ואידך למעוטי מנחת כהנים ומנחת כהן משיח מטעמים דהתם ויש לומר דלא דמי דגבי הגשה איכא תלתא מיעוטי ולא שייך לאוקמי כולהו במנחת מאפה אבל הכא דליכא אלא תרי מיעוטי ואיכא לקיומי תרוייהו במנחת מאפה מקיימינן: **חביצא.** פי' בקונטרס תבשיל שקורין שלינקו"ק שמפררין בו פת וקשה מה ענין זה אצל מנחות שהבישול מבטלו כאן מתורת לחם ואי משום דטיגון דמנחה חשיבא כבישול דחבילא והא בסמוך מייתי עלה ליקט מכולן דליכא שום טיגון ועוד אמרינן בפרק כיצד מברכין (ברכות לז.) גבי חטה טחנה לשה אפאה ובשלה בזמן שהפרוסות קיימות מברך המוציא אין הפרוסות קיימות מברך בורא מיני מזונות משמע אין הפרוסות קיימות אפילו יש בהן כזית ועוד בסמוך דקאמר ולרבי ישמעאל דמחזירן לסולתן הכי נמי דלא מברך המוציא היכי בעי למימר דמברך וכי יש לך אין פרוסות קיימות יותר מזה ומפרש ר"ת [יז] דחבילא הן פתיתין דקין שמדביקין אותן על ידי דבש או על ידי חלב ושומן כעין טיגון של מנחה ובערוך פי' כעין חבילא דתמרי שפילר הפת בקערה ושופך מרק עליהן: **היה** עומד ומקריב מנחות בירושלים. (ט) פירש בקונטרס כהן שלא הביא מנחה בשנה זו ולא היה לומר הביא דמנחת כהן כליל היא ובמנחה הנאכלת איירי כדקאמר נטלן לאוכלן ויכול לפרש כהן שלא הקריב מנחה בשנה זו ומיירי במנחת ישראל (י) עוד לשון אחר פירש ישראל שלא הביא מנחה מימיו וקשה דנטלן לאוכלן קתני וישראל לא מצי אכיל וה"ר [יח] שמעון פירש בברכות (דף לז:) דדוקא במנחות לפי שאין רגילין להתנדב מנחות ואי אפשר לומר כן דבתוספתא (כ) קתני נמי הכי גבי זבח ונראה לפרש דלפי שהיו [יט] משמרות מתחדשות ומתחלפות פעמים בשנה [כ] ולכל משמרה היו בתי אבות נמצא שלא היו מקריבין אלא שני ימים בשנה וזמן קבוע להם להקריב לחצי שנה יום אחד לפיכך מברך אזבח ואמנחה שהחיינו לזמן: **ליקט** מכולן. [כא] אחמשת המינים קאי ובפסחא והא ליכא למימר דאמנחות קאי דקתני אם חמץ הוא וכל המנחות באות מצה כך פירש בקונטרס ויש פירושים שכתוב בהן אפתיתין שאין בהן כזית ולא איתפרש לן היכא: **אפילו** פירורין שאין בהן כזית. ולא"ת הא דאמרינן בפרק כיצד מברכין (שם לט. ושם) פת נגומה בקערה מברכין עליה המוציא ופליגא דר' חייא בר אבא דאמר צריך שתכלה ברכה עם הפת היכי דמי אי דליכא לחם אחר הא מסקינן הכא דמברך המוציא ואי דאיכא לחם אחר על הגדול מברך דעד כאן לא פליגי התם אלא בפתיתין גדולים ושלימים קטנים אבל פתיתין גדולים ופתיתין קטנים פשיטא (ל) [כב] הואיל ואיכא לחם אחר שלם דאההוא לחם מברך ונראה לפרש דמיירי התם בככר שמפרר ממנו בקערה לשם ברכה כדי לברך עליו המוציא [כג] (מ):

רש"י כת"י

איזו דבר שצריך שני מיעוטים. שני מקראות עליה והיא (ויקרא ב): **הוי אומר זו מנחת מאפה.** שבאה משני מינין. ואי קשיא גבי פתיתה נמי ליפרוך אימא להוציא מנחת כהנים תרין מסתברא מנחת כהנים הוי ליה לרבויי כדין מנחת מחבת שפתיתה כתיבה בה (שם) משום דשתיהן מנחת יחיד ונפש כתיב בפרשה (שם) ולמעוטי שתי הלחם ולחם הפנים דלצבור הן וגם יציקה לא צריך למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים שאפי' שמן אינן טעונין כדממעט להו בפ' כל המנחות באות מצה (לעיל עד.): **מתני' קופל.** משבר: **ומבדיל.** משום דבעי קמיצה: **מנחת כהן.** אינו מבדיל משום דלא בעי קמיצה: **וכולן פותתן כזיתים.** פתיתין דקות כזית ור"ש קאמר ובתרתי פליגי: **גמ' פתות.** היינו שנים דכיון דנשבר הוי ליה שתי חתיכות ומדכתיב פתים שיהיה בה שתי פתיתות משמע דהוי ארבע: **ולא פתיתין לפתיתין.** ולר"ש דאמר וכולן פותתן כזיתים דריש ליה הכי פתות יכול פתיתין גדולים ת"ל פתים אי פתים יכול פחותים מכזית ת"ל אותה: **מכפלה.** הואיל ולא כתיב בה אלא מנחת פתים ולא פתות אותה פתים: **חבילא.** תבשיל שקורין שלגקי"ק שמפררין בה פת: **פרורין כזית.** דבחד פירור איכא כזית: **היה עומד.** כהן שלא הביא מנחה בשנה זו. לישנא אחרינא ישראל שלא הביא מנחה מימיו: **נטלן לאכלן.** כהן: **ותנן.** במתני' וכולן פותתן כזיתים אלמא פתיתין כזית מברכינן עליהן המוציא: **מפרכן.** למנחות לאחר אפייתן: **ליקט מכולן.** אפתיתין שאין בהן כזית קאי. ולא איתפרש לן היכא והא ליכא למימר דאמנחות קאי דקתני ואם חמץ הוא וכל המנחות באות מצה: **אם מצה כו'.** אלמא חשיבי: **בשערסן.** שלשן וחירפן יחד לכזית שלם: **בבא מלחם גדול.** פירורים פחות מכזית שפתתן מלחם גדול הן חשובות אגב אביהן דכי פתתן הוי בלחם יותר מכזית ואהכי חייב לברך מוציא ל' הפירורין שנטל מן הלחם: **מאי הוי עלה.** דברכת המוציא: **תוריתא דנהמא.** תאר מראית לחם:

מסורת הש"ס

א) רש"ק, ב) [נפ"א: ומבדיל מנחת כהן], ג) ברכות לז: ע"ש, ד) שם, ה) פסחים לז, ו) [מרכבה, ל"ק], ז) נ"א מה"ד ולא פתיתה לפתיתין לפירורין הפ"ד ומה"ד ומבדיל והדר קמץ לה הפ"ד, ל"ק, ח) נ"ל שקורין שלניקר"ק שמפררין בתוך הלאפס לחם וכן גרסי' התוס' כרש"י, ט) כפי' רש"י שלפנינו איתו גם בברכות לז פי' כן. רש"ק [עי' ברש"י כת"י], י) כן פירש הקונטרס בברכות [וכאן ברש"י כת"י], כ) [פ"ה דברכות הכ"ג], ל) נ"ל ואי איכא לחם אחר שלם פשיטא דאההוא לחם מברך. ל"ק, מ) [וע"ע תוס' ברכות לט. ד"ה פת].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומבדיל וכו' ולא יותר מפתיתה הפ"ד ותיבות לפתים לפירורין נמחק: (ב) ד"ה הכא במאי וכו' לענין המוציא ואם יש הלחם בענין אפילו פירורין כל"ל והד"א:

לעזי רש"י

שלנקר"ק [שלק"ק]. תבשיל המתבשל בתוך סיר, ובו פירורי לחם ועוד.

רבינו גרשום

שצריך ב' מיעוטין. לפי שיש בה ב' מינין: קופל. כמו כופל: החלה אחת לשתים ושתים לארבע ומבדיל. והיינו פתיתה: מנחת כהנים קופל כו'. כדי לקיים בה קצת פתיתה: ואינו מבדיל. הואיל והיא כולה כליל: מנחת כהן משיח לא היה מקפלה. כשאר מנחת כהנים לפי שהיא חובתו ואינה נקמצת כלל וכליל היא: וכולן שצריכין פתיתה מקפלן שנים לארבעה וד' לח' וח' לט"ז עד שיהו פתיתין כזיתים: פתות יכול לשנים ולא יותר ת"ל אותה (נמי) לפתיתים שיעשה אותה פתות. ופתים דהיינו א' לב' וב' לד': ולא (א' מפתיתה) פתיתה לפתיתין לפירורין: חביצא. שקורין בלע"ז פניקאשא: ליקט מכולן מכל הפירורין עד שיהו כזית. מדיוצא [אדם יוצא בהן] ידי חובתו הכי נמי דמברך עלייהו המוציא: הכא במאי עסקינן דיוצא בהן כגון שעירסן. שקיבץ הפירורין ביחד ולשן וחיברן והוו כזית: אי הכי דקתני עלה והוא שאכלן. אותן פירורין שליקט: כשיעור כדי אכילת פרס. ולא שהה בהן יותר הוא אכילה ויוצא: ואי בשעירסן. שנבללן דהוה תתיכה אחת שאכלו מבעי ליה וכשאמר שאכלן משמע דהרבה פירורין הם ולא תתיכה אחת: אלא ודאי דפירורין קאמר והכא לא תפשוט דהכא במאי עסקינן דיוצא בפירורין שליקט כגון דבאו מלחם גדול. דאכתי הפת דבאו ממנו אכתי הוי חשוב וקאי ובר ברכה הוא הלכך פירורין נמי שליקטן בר ברכה נינהו אבל המנחות שפירכן כולן ולא נשתייר בהן דבר חשוב אכתי לא ידעינן: תוריתא דנהמא. שיהא בהן מראה לחם ולא דקין הרבה שאין (ידוע) [נראה] אם היו לחם אם לאו:

מוסף רש"י

חביצא. כעין שלניקו"ק שמפררין בתוך הלפפס לחם. מנא אמינא לה. דמפררין פות מברכין המוציא היה. ישראל עומד ומקריב מנחות. ותנהג לכהן להקריבה אומר ברוך שהחיינו. אם לא הביא מנחות זה ימים רבים נטלן לאכלן. הכהן ותנן. כלומר ותנן על המנחות מנחת החבת ומנחת המרחשת הקריבות בכהן אפויות וכולן פותתים כזיתים. כלומר נוטלן קודם קמיצה ועושה אותן פתיתין כזיתים כדכתיב פתות אותה פתים (ויקרא ב), אלמא פתיתים כזיתים מברך עליהן המוציא. מפרכן. למנחות האפויות על המחבת ועל המרחשת קודם קמיצה עד שמחזירן לסלתן הכי נמי. דפליג אהא דקתני מברך המוציא. ליקט מכולן. פתיתי המנחות כזית. ומדקאמר יוצא בו ידי חובתו בפסח משום אכילת מצה דמצות עשה היא דכתיב בערב תאכלו מצות ומשום לחם עוני אלמא לחם הוא ומברך המוציא. והא מתניתין על כרחך רבי ישמעאל היא דהא קתני ליקט מכולן כזית אלמא בפתיתין מיירי מכזית ומדקא בשעירסן. כשהוא מגבלן יחד והוו ואפאן. ערסן לשון עיסותיהם והוא שאכלן בכדי אכילת פרס. שלא ישהה מתחילתה לאכול שיעור כזית עד שגמר אכילת השיעור יותר מכדי אכילת חצי ככר של שמונה ביצים דהיינו חצי ארבעה ביצים שהוא שיעור שהיה יותר אין אכילה מצטרפת. שאכלו. לשון יחיד מיבעי ליה. הב"ע. ובבא מלחם גדול. ערבן הוא. ואי דקתני דהביא למחר לחם כבא מלחם גדול ונשאר מן הלחם שלא נפרס כולו אלא אם נפרס כולו לא חשיבי פתיתין. התפרורין אלא אם מברכין המוציא ואין יוצא בהן ידי חובת מצה בפסח. תוריתא דנהמא. מראה לחם. (ברכות לז.)

שיטה מקובצת

א) ולא פתיתין לפתיתין. לכ"ד כולן כזיתים צריך לומר אותן לפתיתין פתוה מכזית ותנא דבי רבי ישמעאל דאמר פותתן עד שיהא מחזיר לסלתן לית ליה הא דרשא דהכא: ב) אי אית בה: ג) אומר שהחיינו וקיימנו לזמן הזה ותיבת ברוך נמחק: ד) פתיתין כזיתים תיבת בכזית נמחק: ה) ליקט מכולן. מחמשת המינים א"נ מכל מיני לחם: ו) תיבת כלל נמחק: ז) תיבת לפתיתים נמחק: ח) חביצא שניקוק: ט) מכולן. מכל הפירורין: י) ביחד וגללן: יא) שנבללן אות ד' נמחק: יב) משמע דהרבה פירורין: יג) שלא עירסן: יד) ברכה הוא: טו) שלקטן כמנו: טז) ממעטי' ממעוטא קמא: יז) דחביצא הוא בלא בישול כמו המחבץ והמגבן. ת"א: יח והר"ר שמעי' פירש: יט) שהיו המשמרות: כ) בשנה דכ"ד משמרות היו ולכל משמרה היו ששה בתי: כא) מכולן כזית: כב) פשיטא וכ"ש היכא דאיכא לחם כו' בקערה מתחילה לשם: כג) המוציא ופ"ה קאמר דטוב הוא לברך עליהם המוציא ור' חייא סבר צריך שתכלה ולכך שלימים עדיף: